

Estructures i mentelitats a l'església gironina 1875-1900

per Josep M.ª Marqués

La història de l'Església de Girona durant el darrer quart del segle XIX és un tema verge. Només després d'un buidatge sistemàtic de publicacions i una exploració exhaustiva dels arxius es podran intentar síntesis adequades. Nosaltres vam recollir a l'Arxiu Vaticà els informes *ad limina* del bisbe Sivilla, però no els hem tinguts a mà a l'hora de redactar aquestes notes. Ens limitarem ací a presentar algunes dades, extretes sobretot del butlletí oficial diocesà, per esbossar un quadre provisional de l'organització del bisbat i de les mentalitats i preocupacions de capellans i seglars de l'època. Esperem algun dia poder reincidir sobre el tema amb major abundància d'informació.

ELS BISBES

A la *Revista de Gerona* E.C. Girbal va publicar una necrologia del bisbe Valls (1875-1877) i unes notes biogràfiques del seu successor Sivilla (1877-1906). El primer arribà a Girona, l'edat de 54 anys i donà mostres d'un dinamisme notable en la qüestió de la unitat catòlica i en el foment dels sentiments romanistes. Sivilla, en canvi, era quasi un ancià en ser consagrat; tenia 60 anys, mentre la mitjana d'edat de promoció a l'episcopat dels seus contemporanis era de 50.

L'un i l'altre tenien carrera de dret civil; Sivilla el va ensenyar a la universitat de Barcelona i fins donà a l'estampa un parell d'obretes didàctiques. El seu llarg govern coincidí amb una època relativament tranquil·la en què fou fàcil canalitzar dintre les estructures eclesiàstiques la vitalitat del catolicisme gironí. Governà, doncs, com a jurista i administrador. Fou molt irregular en la publicació de pastorals, però sabés escollir col·laboradors que en la seva vellesa i malalties mantinguessin l'ordre a la diòcesi.

EL SEMINARI

La desorganització del Seminari havia arribat al capdamunt quan, el 1873, el govern s'incautà de l'edifici per allotjar-hi la milícia nacional. Les persecucions i vexacions que sofriren molts capellans de la diòcesi el 1872-1873 expliquen que les vocacions escasegessin tant. Tenint en compte que els estudis duraven 14 anys cal interpretar la primera gran fornada de 45 capellans ordenats el 1893 com a indicació que no fou fins al 1879 que el Seminari s'omplí completament.

El bisbe Valls confià la direcció de la casa a un canonista, el Dr. Manuel Reverter, autor d'un tractat sobre les censures eclesiàstiques. Es simptomàtic que des del 1876 el Seminari

tingui director espiritual propi. D'ell devia venir la «pietat rústega i casolana, però sincera» que trobà Joan Viñas i que esmenta a les **Memòries d'un gironí**. De fet una certa sensibilitat pel significat de les festes de l'any litúrgic, que es pot constatar a la revista **La Vetllada**, feta per seminaristes grans el 1881, indica que la pietat començava a il·lustrar-se.

Sempre es va ensenyar la teologia tomista; primer amb el text polèmic de Puig i Xarrié, i després de 1893, quan n'era professor Gou i Solà, amb treball directe sobre la Summa de St. Tomàs. Els altres textos importants; eren; per la moral la jesuítica (més flexible que la dominicana) de Gury; per la història eclesiàstica, Aguilar (segons la **Revista de Gerona**, el 1881 es treballava en la redacció d'unes lliçons d'història eclesiàstica de la diòcesi que no sabem si arribaren a professar-se); per la pastoral, la del jesuïta Mach, conegut a la diòcesi per les seves predicacions; per l'oratorïa sagrada el llibre de Rubió i Ors; i per la filosofia el tractat neotomista de Liberatore.

Els erudits de la **Revista** es queixaven el 1884 de no poder consultar la biblioteca del Seminari, mancada de bibliotecari i de catàlegs; fins el 1888 no va obrir-se al públic per posar a disposició dels estudiosos seglars els importants llegats bibliogràfics de Matute, Porcalla i Coll i Vehí.

Els estudis d'humanitats es van organitzar, per disposició del bisbe Valls, en dues seccions; una amb el pla d'estudis tradicional i l'altre seguint els estudis de segon ensenyament, com a centre agregat a l'Institut provincial. La finalitat del muntatge doble era, d'una part, obrir un camí de sortida cap a d'altres carreres als qui no tenien vocació eclesiàstica; d'altra, oferir una possibilitat de segon ensenyament econòmic i d'inspiració cristiana. Els estudiants de l'Institut menypreaven cordialment aquests batxillers pobres; segons en Viñas els motejaven de «corbs». La secció agregada a l'Institut s'elimina el 1889, a causa del petit nombre d'alumnes inscrits.

Per facilitar l'accés als estudis s'obren preceptorïes on els alumnes dels tres primers cursos podien seguir-los sense abandonar les seves famílies; n'hi ha el 1880, no sols a poblacions importants com Banyoles, Figueres o Cassà de la Selva, sinó també a pobles com Lladó, Bordils o Maià de Montcalp.

A Girona els seminaristes acomodats anaven a dispesa. Els pobres, abans de començar el curs, feien el tomb per les botigues, famílies benestants i cases de pagès de la rodalia de Girona per trobar feina; quasi sempre, la de preceptor. Mn. Planas i Feliu recorda el 1881 la resposta rebuda en un mas de prop de Girona: «—Aquest any, amb la mala collita de trumfes, no podem pas tenir estudiant; amb prou feines en tindrem per engreixar els porcs!».

Per a ajudar els estudiants pobres, i alhora per augmentar l'internat (preocupació constant de la jerarquia eclesiàstica de l'època), el Dr. Quintana, rector de St. Feliu i després penitencier, fundà el 1877 el Col·legi de Caritat, que se sostenia amb una subscripció entre els capellans i amb aportacions en espècie de la pagesia. El 1886 aquest col·legi reunia 200 alumnes. En temps en què la promoció social passava pel batxillerat i la carrera molts nois van trobar al Seminari el primer esgraó per l'accés a professions liberals.

LA CLERECIA

Estadística d'ordenacions i defuncions.

Anys	Ord.	Def.
1876	20	25
1877	12	38
1878	23	42
1879	17	25
1880	8	34
1881	26	32
1882	8	30
1883	19	24
1884	14	25
1885	11	22
1886	10	24
1887	18	17
1888	17	30
1889	22	30
1890	26	29
1891	29	26
1892	29	32
1893	45	33
1894	46	20
1895	39	26
1896	37	21
1897	31	28
1898	49	23
1899	40	22
1900	29	31

Font: Relacions d'ordenats del Butlletí diocesà.

En nombre, la clerecia anà disminuint entre 1876 i 1892; després es registra una inversió de tendència. Amb tot, aquesta disminució corregia l'excés anterior. El 1876 la catedral disposava de 36 sacerdots; el Seminari i el Col·lell de 19 i 14 professors; Casa Missió de 23 missioners, i la diòcesi en conjunt d'uns 990 sacerdots; un per cada 250 habitants.

Entre 1876 i 1892 el nombre disminuï el total de 178. Aquesta diferència és deguda a l'alta mortalitat de la clerecia, que fins al 1882 ultrapassa els 30 per any; cal pensar que respon a la desaparició dels exclaustats del 1835. També la disminució es deu a la xifra relativament baixa d'ordenacions, que fins al 1889 no passen de 20 cada any.

Imagen de la Purísima en la Catedral, imitación de la que fue donada por el Obispo Sivilla. Se venera en la Iglesia Catedral.

Podem descriure, doncs, així l'evolució de la clerecia gironina al darrer quart de segle; durant els cinc primers anys de la restauració hom reorganitza els quadres; al disseny següent desapareix per llei biològica el grup que recorda encara els episodis de 1835, és a dir, l'ensulsiada de l'església de l'Antic Règim, que si bé portà elements dinamitzadors amb l'exclaustració (el dominic Planas, l'agustí Aymerich), també es defineix per un enyor excessiu de l'aliança entre el tron i l'altar; finalment, al darrer disseny el cos clerical es rejuveneix amb generacions molt nombroses de personal format totalment dintre el clima de la restauració.

Es aquesta una clerecia pobra; gran part no ingressà enllà dels 2.000 - 3.000 rals a l'any de dotació, de la qual el govern, a pesar de les protestes episcopals, li descomptava una quarta part almenys fins al 1880.

Les dificultats que s'aprecien els primers anys del període en l'engegament de les conferències sacerdotals de moral i litúrgia semblen indicar un desinterès per les activitats intel·lec-

tuals, desinterès que es confirma per l'escàs nombre de publicacions; si es descompten les dels canonges Pardo i Delgado i Gou i Solà, ben poca cosa en queda. La generació de sacerdots formats en filosofia i lletres o dret a Barcelona va envellint i encara no ha començat la tirada a anar a Roma a fer estudis eclesiàstics; només alguns van a prendre graus en teologia a Tarragona o a València. L'alta clerecia (canonges i professors) s'inclina a l'oratòria grandiloqüent més que a l'estudi i a l'erudició. Quan el **Diari Català** de Barcelona va tractar de **carca la Asociación Literaria** de Girona perquè cada any incloïa un sacerdot al jurat qualificador, **La Vetllada** va contraatacar publicant títols i mèrits dels sacerdots incriminats; però de la meitat no hi podia posar altra cosa sinó que «es un reputado orador». Fins al 1880 l'arxiu de la Catedral va estar, segons la **Revista de Gerona**, desordenat i sense arxiver. Amb tot, als pobles, el rector amb els seus 14 anys d'estudis era un notable amb qui calia comptar a l'hora de difondre entre els pagesos els sistemes de lluita contra la filoxera o arrabassar les prevencions envers la vacuna de la verola.

Gradualment els capellans es van «clericalitzant». Encara el 1876 el butlletí diocesà inclou un article de lloança de la sotana, indicatiu que no era una peça d'ús general; ho esdevé durant aquests anys. Si el bisbe Bonet organitzà en 15 anys dues tandes massives d'exercicis espirituals per a sacerdots, i el seu successor, Valls, una de sola, ara Sivilla acaba les obres de Casa-Missió de Banyoles i obliga els capellans a passar-hi cada tres anys una setmana de meditació i revisió. Els informes del bisbe a Roma assenyalen que les tensions polítiques entre la clerecia, mestissos i cimarrons, van disminuint i que augmenta en canvi la dedicació al treball pastoral, sobretot catequesi i sagraments.

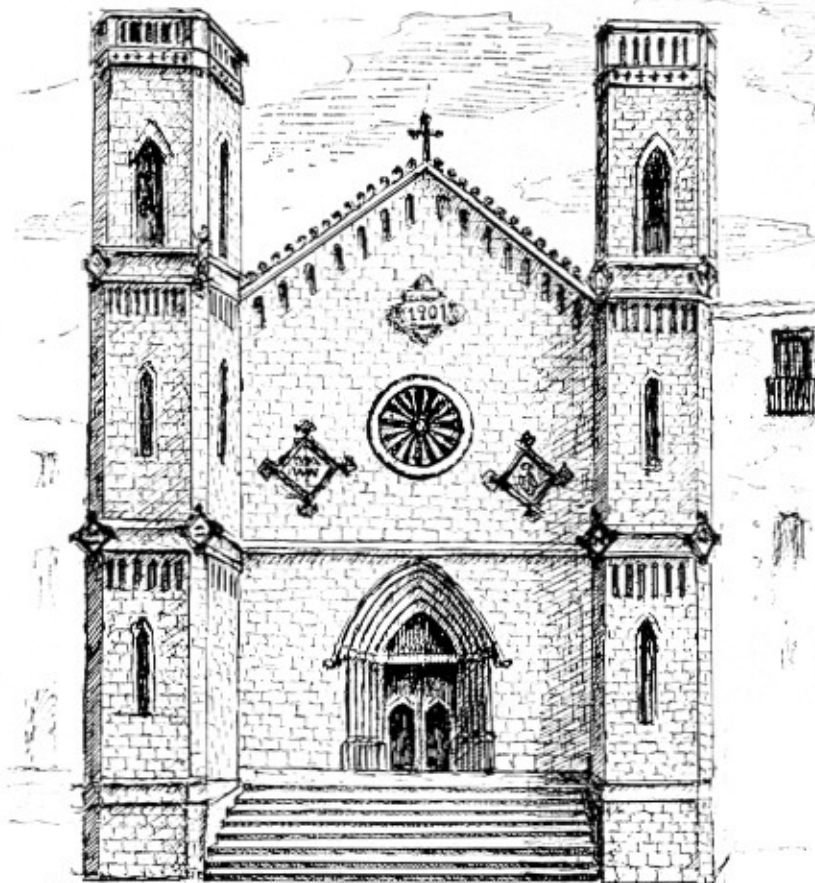
ELS RELIGIOSOS

La restauració, abandonant la interpretació restrictiva del concordat de 1851, obrí la porta a la instal·lació de ordes i noves congregacions religioses.

Entre 1875 i 1900 s'estableixen els jesuïtes a Girona, els agustins a Calella, els paüls a Figueres, i els carmelites i caputxins a Olot. Són congregacions de dedicació ministerial; caldria determinar la incidència que tingueren sobre el poble cristià a través de predicacions i confraries o congregacions de seglars que animaren.

Tant o més significativa és la difusió de les congregacions masculines d'ensenyament, que abans es limitaven als escolapis de Calella i Olot; en el nostre període els Germans de les Escoles Cristianes s'estableixen a Arenys de Mar, Calonge, Cassà i St. Feliu de Guíxols, mentre els Germans Maristes funden a Girona, Ca-

A. de Girona - 1

Església del Ste Cor de Jesús de Girona.

Ja. Soler de Novell
1853

net, Palafrugell i Malgrat. Una i altra són congregacions de llarga pràctica docent i recursos pedagògics comprovats. Dos grups de formació recent s'hi afegeixen; els salesians, al Pont Major, i els PP. de la S. Família a Blanes i Santa Coloma de Farners (la darrera fundació durà poc).

Les monges de vida activa, lliures de traves concordatòries, havien tingut una difusió espectacular al bisbat després de 1848, sobretot a través de les tres congregacions de Carmelites de la Caritat, Dominiques de l'Anunciata i Filles del Cor de Maria. Ara les primeres i les darreres semblen haver relentit la seva expansió; amb tot les carmelites el 1900 tenen 12 cases amb hospital i col·legi i 8 col·legis més; les del Cor de Maria, fundació gironina, sumen 10 col·legis.

En el camp de l'ensenyament, doncs, el fenomen més important des de 1875 és que les

Dominiques de l'Anunciata, continuant la seva línia d'oferir instrucció femenina als pobles petits, i superant la tendència que havien tingut a establir-se només en ambients carlins, funden a Cadaqués, Camallera, Celrà, Cornellà de Terri, La Jonquera, Pineda, Ruplà, S. Jordi Desvalls, Tossa de Mar i Pont Major; en total tenen a fi de segle 24 escoles a la diòcesi.

A elles vénen a sumar-se congregacions noves que funden poques cases cada una d'elles; aquesta creació d'estructures escolars, que caldrà estudiar en distints aspectes (promotors de les fundacions, línies pedagògiques seguides, procedència de les religioses, etc.), fa que el 1900 a la diòcesi hi hagi uns 80 col·legis de monges; encara caldria afegir-hi alguns convents de clausura que s'hi dedicaven marginalment.

Es desvetlla de nou la vocació a encarregar-se dels sectors desemparats de la societat. Les Germanes de Sant Josep, dedicades a la vetlla

i atenció de malalts en 25 anys s'estableixen a 15 llocs; Girona, Olot, Figueres, Sant Feliu de Guíxols, Cassà, Palafrugell, La Bisbal, Lloret, Blanes, Banyoles, Torroella, Castelló, Malgrat, Palamós i Camprodon. Una altra fundació autòctona, les Serventes Obreres de Sant Josep, creada a Calella, vol afrontar el problema de les noies treballadores; aviat però canvia d'objectius i es configura com a congregació assistencial. Amb tot no passa enllà de tenir 4 cases, a Girona, Calella, Sta. Coloma de Farners i Arenys de Mar. Xacres socials es reflecteixen a la fundació d'asil per pobres i vells de les Germanetes dels Pobres a Girona i Arenys de Mar, i de les Germanetes dels Vells a Banyoles i Palafrugell. El fenomen de la prostitució rep ara una resposta amb la fundació de les Adoratius a Girona i de les Esclaves del Cor de Maria a Figueres. També a Figueres les Terciàries franciscanes inicien per aquests anys un treball amb els gitano.

ELS SEGLARS

L'Església dona la impressió d'arribar suficientment als seglars amb les estructures que portem descrites i eventualment forma organitzacions de poca durada per a dur a terme objectius precisos. Com a organitzacions més permanents (i prescindint de les confraries tradicionals) podem esmentar els Cercles de Catòlics de Banyoles (1881) i Figueres (1885); el Consell diocesà dels Cercles catòlico-obrers (1894), que reunia els de Girona, Olot i Palafrugell i que tingué la vida esllanguida que podia esperar-se del fet que la seva junta directiva fos formada per dos catèdràtics de l'Institut, un advocat i un farmacèutic; les Filles de Maria, que solien reunir les noies més anti-mestisses, i les Conferències de St. Vicenç de Paül, que, a causa de la seva insensibilitat vers els aspectes de justícia del problema social ja dequien a darreries de segle.

LES PREOCUPACIONS INTEL·LECTUALS

El sistema teològic havia trobat, gràcies al tomisme, una coherència interna. Els teòlegs, però, miraven amb basarda cap als camps de la filosofia i de la ciència. D'aquesta preocupació se'n poden recollir testimoniatges abundants a la **Revista de Gerona**. Significativament Manuel Viñas titulava la seva necrològica del papa **Pio IX y la ciència**, i procurava reivindicar-lo de l'acusació d'obscurantista. Seria sobretot a través del foment de la filosofia escolàstica que el papa hauria contribuït a la unitat del pensament científic. En d'altres recensions i notes de la revista, Viñas va sovintejar les seves professions de fe tomista.

A Madrid es portava per aquests anys el krausisme, que entre els eclesiàstics passava per una versió més del panteisme. Josep Ametller li dedicà una sèrie d'articles a la **Revista** el 1880; coneix els textos que contradiu i els oposa a la filosofia «barcelonina» de Balmaes, Eixalà i Llorens Barba; com faria més tard Torras i Bages, opina que el baconisme innat dels catalans és medicina adequada per a aquesta malaltia, però a l'hora de citar autors recents que la combatin es limita a les conferències del P. Fèlix. Menys informat i més oratori tornava sobre el mateix tema i al mateix lloc el canonge Gou el 1889, ficant ara al mateix sac positivistes i monistes, Comte i Darwin. Gou sabia força hebreu, però parlava d'altres coses; el 1886, sempre a la revista, havia sostingut que la filoxera era un càstig de Déu profetitzat a la Bíblia, treball de menys qualitat que les seves traduccions del cardenal Margarit. També Lluís de Marlés publicà a la **Revista de Gerona** un treball sobre Darwin i l'evolució de les espècies, en el qual conclouia que en el punt de l'origen de la humanitat ciència i dogma estaven d'acord. Tesi semblant havia estampat anys abans (1878) Pere Alsius a la mateixa publicació, parlant del diluvi en termes del concordisme més rígid.

Els principals redactors de la **Revista**, homes de cultura universitària i catòlics convençuts, se sentien una mica decepcionats de la seva clerecia. El canonge Pardo en publicar **Varios temas** el 1878, i el canonge Gou quan va editar el seu **Lecciones razonadas de religión y moral** el 1890 va rebre de la **Revista** semblant observació crítica; llàstima que escriguin en to vulgaritzador els qui podrien fer-ho en línia d'investigació.

Perquè ells, els Ametller, Viñas, Girbal, sí que investigaven. Història, naturalment, però sovint de temes eclesiàstics. Girbal, per exemple inicia el seu treball sobre els gremis afirmant que «l'esperit d'associació sempre va ser molt propi de l'Església universal»; i en historiar el vot de St. Narcís lamenta que es vagi perdent el sentiment religiós «tan profundament arrelat en el poble gironí». En les recerques històriques de la revista hi ha subjacent de vegades una punta d'apologètica culta. Mentrestant, com hem anotat, la clerecia preferia l'oratoría.

ELS DISSIDENTS

El bisbe Sivilla va ser parc en fulminar anatemes. Condemnà el 1884 **La Solución**, de Girona, per espiritista i racionalista; **El Demócrata**, titllant de volterrià i maçònic, i **El Ampurdanés**, de Figueres. El 1892 prohibia als catòlics la lectura de **La Voz del Pueblo**, de Girona, que sostenia l'oposició entre la fe i la ciència. No ens consta que prohibís **La Lucha**, que practicava l'anticlericalisme d'afirmar, per exemple, que

«els sacerdots exploten l'incaute pagès i la dona dèbil».

El que molestava més als catòlics era que aquestes revistes presentessin Jesucrist com un simple mestre esseni, l'Evangeli com un pur missatge de fraternitat i... les afirmacions de Lleó XIII sobre el dret dels ciutadans a elegir les autoritats com a contràries a la doctrina del dret diví dels monarques, en vistes als carlins. Segons Viñas, a Botet i Sisó li costaria una feina aconseguir que les revistes prohibides per l'Església no entressin al centre catalanista que es reunia a casa seva. Molts catòlics consideraven aquestes publicacions com a maçòniques, però la maçoneria no sembla haver estat gaire activa; s'hauria limitat a organitzar alguns «bateigs» i enterraments laics. No degué fundar escoles ací, perquè les tres o quatre «sectàries» que, segons el bisbe, hi havia el 1886 són atribuïdes a fundació d'un sacerdot apòstata. Coneixem només un sol acte antimaçònic; una romeria a Serrallonga.

Enfront de la dissidència els catòlics foren orientats cap a confraries i cercles protectors; també, quan es produïen actituds de menyspreu del culte catòlic, els capellans urgien l'aplicació de la llei; determinada gent que no volgué llevar-se la gorra al pas del Santíssim van pagar la multa municipal de 5 ó 6 pessetes.

ROMANISME ULTRAMONTA

Des del 1870 el papa és el «presoner del Vaticà». Ja deu anys abans la diòcesi de Girona havia estat la primera d'Espanya en la subscripció de l'emprestit pontifici, segons els estudis de la Dra. Moli. I la collecta del «Diner de Sant Pere», destinada a l'ajut del papa, aplegava, de 1862 a 1866, prop de mig milió de rals.

Després del 1875 s'aprofitaren totes les avinenteses per mantenir viu el sentiment romà. El 1876, pels 30 anys de pontificat de Pius IX, Mn. Ferriol Llovera predicà a moltes parròquies sobre el papa, i el bisbat organitzà una pelegrinació a Roma. La capta donà 22.000 rals, dels quals 3.700 foren recollits a Olot. En canvi a la pelegrinació hi prengueren part 300 persones de la diòcesi.

L'any següent se celebraven els 50 anys de l'ordenació episcopal del pontífex. La junta de Girona, de la qual eren membres, entre d'altres, Porcalla, Girbal i Franquet, treballà amb criteris moderns; en publicitat i organització de romiatges gastà 2.450 ptes. El resultat correspongué a l'empresa; es recolliren tres mil duros i moltíssims objectes de culte brodats per grups pietosos femenins. Tot fou portat a Roma per una comissió de dos rectors, dos vicaris i cinc seglars; Mir, Aulet, Figueras, Pujol i Burch. Entretant es reunien 12.000 romeus als

Imagen de Nuestra Señora del Sagrado Corazón en la Seo.

Angels, 8.000 al Collell, 1.000 als Arcs de Santa Pau, 2.000 a Sta. Magdalena del Mont i 500 al Vilar de Blanes. El governador civil es va alarmar de la resonància popular dels actes i prohibí continuar les concentracions.

El Dr. Sivilla manà que cada església fes collecta mensual pel papa i que se'n publicuessin els resultats. I organitzà, d'una manera semblant a les que hem descrit, la celebració del jubileu sacerdotal de Lleó XIII. Aquest, amb tot, no gaudí de tanta popularitat com el seu predecessor. Cap al 1890, segons carta del nunci al bisbe Sivilla, disminuïa l'aportació de la diòcesi al «Diner de St. Pere». No s'ha d'atribuir únicament a les encíclics sobre el poder civil i la democràcia o sobre la condició dels obrers, acollides fredament a Girona, sinó també al fet que començaven de fer-se altres collectes per a les missions i per a l'abolició de l'esclavitud.

POLITICA I SOCIETAT

Després de la Restauració els catòlics esperaven que el nou règim restabliria la unitat religiosa. El bisbe Valls afirmà que «sostenir que les religions falses tenen dret al reconeixement de l'Estat és una heretgia inqüestionable. La llibertat de cultes és subversiva».

El mes d'abril de 1876 organitzà una recollida de firmes a través de les parròquies per demanar a les Corts que la unitat religiosa fos establerta dins la Constitució. El nombre de firmes pot servir per dibuixar un mapa de l'integrisme gironí. Donem primer el nombre de firmes recollides, i després, entre parèntesi, el nombre d'habitants de la població.

Olot	6.950 (11.262)
S. Feliu de Pallarols	1.033 (3.686)
Girona	1.367 (12.705)
Banyoles	1.630 (4.996)
Sta. Coloma de Farners	975 (4.465)
Amer	1.085 (3.005)
Tordera	1.502
Pineda	1.120
Canet de Mar	1.420
Figueres	1.400 (9.640)
La Bisbal	926 (3.991)
Palamós	157 (2.118)
Palafrugell	1.335 (5.254)
Torroella de Montgrí	161 (3.738)
Caçà de la Selva	400 (3.718)

Als pobles petits els resultats foren més falaguers, de manera que en total es reuniren 93.111 firmes.

Amb tot la llibertat religiosa arribà. Quedaven dues solucions. O bé passar a l'oposició i procurar pacíficament el canvi de règim (cimarronisme de Nocedal), o bé aliar-se amb el règim i procurar-ne a canvi els majors avantatges possibles per l'Església (mestissatge de Pidal i la **Unión Católica**).

El cap dels cimarrons gironins era el professor de filosofia del Seminari, Mn. Pere Reig, que l'any 1877 publicava un extens llibre: **El**

Diario de Barcelona y la España en sus relaciones con el ateísmo, o sea: el moderantismo español y el ateísmo. Basant-se en el **Syllabus** sostenia que els catòlics lliberals eren ateu en principi i que la constitució de 1845, a la qual es referien, era condemnada per Roma. El 1881 tornà a la palestra amb un altre llibre: **Los mestizos, o sea el moderantismo español ante el papa.**

El bisbe Sivilla es va adherir plenament a la **Unión Católica**. Però a les parròquies, si hem de creure a en Joan Viñas, «cada centre catòlic i cada confraria era un centre d'en Nocedal, i cada novenari, un míting per ell». El mateix butlletí del bisbat féu en alguna ocasió propaganda del periòdic integrista **El siglo Futuro**. La **Revista de Gerona** no baixà a la polèmica, però a través de la necrologia que Ametller dedicà al canonge Pardo s'entrelluca que es decantava pel cantó dels mestissos. Sivilla callà prudentment fins que, quan el 1893 el **Semanario de Figueras** atacà en articles anònims els bisbes de Catalunya com a mestissos, el condemnà sense contemplacions. Però llavors ja els integristes eren uns pocs nostàlgics, mentre els ambients majoritaris catòlics o bé evolucionaven vers la línia social dels Congressos catòlics nacionals o bé anaven obrint-se al catalanisme, literari o militant; des de 1881 els joves clergues publicaven poesies en català i feien brometa dels erudits gironins que celebraven seriosament el centenari de Calderón de la Barca.

La sensibilitat envers els problemes socials neix entre els catòlics gironins més com a por davant la doctrina socialista que com a constatació de la injustícia amb que era tractada la classe obrera. Mn. Simon i Jubany i Mn. Pere Collell escrivien a **La Vetllada** en termes semblants als que utilitzava Cortils i Vieta a la **Revista de Gerona** el 1883; cal predicar al pobre la resignació i al ric el deure de fer caritat. El primer text catòlic que hem trobat a Girona referent a possibles injustícies en la relació laboral és de 1903, moment en el què el canonge Ayarra reconeixia el fracàs dels **Círculos católico-obreros**.